

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

GYMNÁZIUM TÝN NAD VLTAVOU

Autor: Mgr. Lukáš Boček

Datum: 23.10.2012

Ročník: kvinta

Vzdělávací oblast: Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací obor: Český jazyk a literatura

Tematický okruh: Literární komunikace

Téma: Antické písemnictví – Řecko: attické a helenistické období

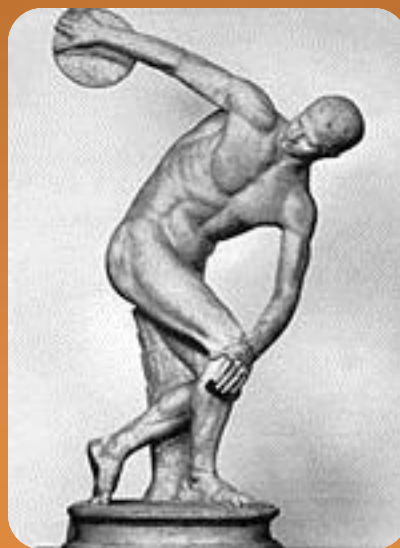
Klíčová slova: Antika, Řecko, antické písemnictví, attické období, drama, helenistické období, Sofokles, Euripides, Aischylos, kalokagathie

Anotace: Prezentace přibližuje oblast antického písemnictví, především posledních dvou období řecké antiky – attické a helenistické období, jejich autory a připojuje závěrečné opakování. Součástí je také podrobný rozbor antického dramatu, rozdělení na kompoziční části.

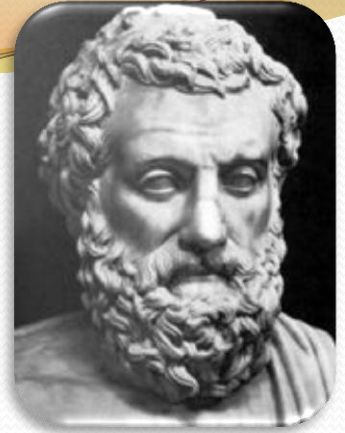
Zpracování tohoto DUM bylo financováno z projektu OPVK, výzva 1.5

Antické písemnictví

Řecké drama, helenistické období

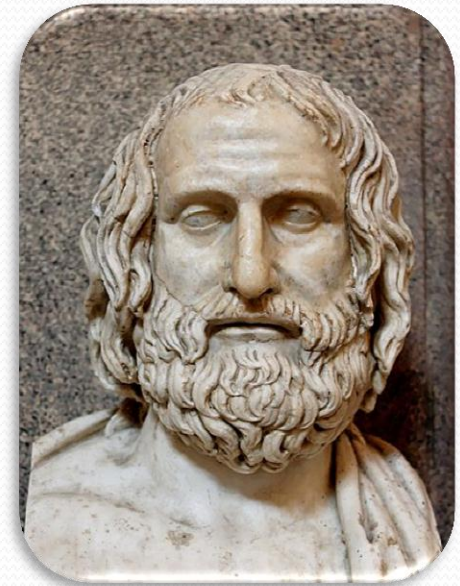
Attické období - drama

- **Aischylos** (525 – 456 př.n.l.)
  - Psal převážně **tragédie**, považován za jejich zakladatele
  - Díky němu už nebyla dramata výsadou jednoho herce, ale přidal druhého – umožnil **dialog**
  - Ve svých dílech vyjadřoval přesvědčení, že svět je řízen božskou spravedlností a neměnným osudem
  - Dílo:
    - **Oresteia**: trilogie, jako jediná se dochovala celá
    - Náměty z řecké mytologie
    - Orestes zabíjí na příkaz bohů svou matku a jejího milence -> tím pomstil smrt svého otce Agamemnona -> pronásledován božskými Líticemi (starými bohyněmi pomsty a zla), před soudem bohyně Athény zproštěn viny
    - Hlavní myšlenka: lidé by měli být souzeni lidmi, ne bohy

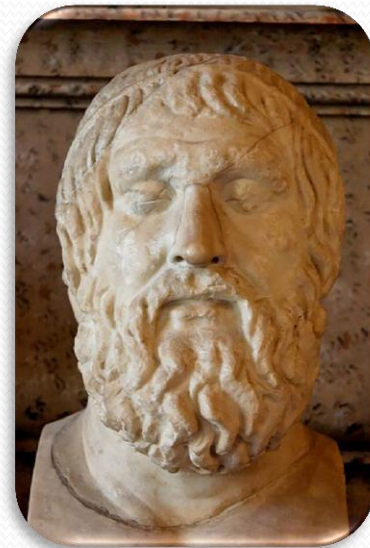
Attické období - drama

- **Euripides** (480 – 406 př.n.l.)
  - Napsal přes 80 her, **dochovalo se 17**
  - Dramata obsahují duševní pochody postav
  - Hrdinové i neurození, často ženy
  - V hrách často na poslední chvíli zasahují bohové – do hry byli nasazeni tzv. **deus ex machina**, aby vyřešili vzniklou situaci
  - Dílo:
    - **Medea (Médeia)**: dílo o zradě, argonaut Iason zradí při hledání zlatého rouna královu dceru Medeu, která kvůli pomoci Iasonovi zradila své rodiče, nakonec zabije všechny své děti a Iasonovu milenkou

Attické období - drama

- **Sofokles** (497 – 406 př.n.l.)
- Vytvořil **120** tragédií, ale dochovalo se pouze **7**
- Zavádí roli **třetího herce**
- Zvýšil počet sboristů z 12 na 15
- Neskládal tradiční trilogie
- Dílo:
  - *Král Oidipus* (Věštba králi Láiovi určí, že ho usmrtí jeho vlastní syn a ten se poté ožení s jeho manželkou, svou matkou – a to se nakonec stane)
  - *Antigona*

- Přečtěte si toto dílo a rozdělte děj na pět kompozičních částí:

Antigona - kompozice

1. Expozice

Prolog - Antigona oslovuje svou sestru Ismenu, odhalí výchozí situaci - např. vinu jejich otce Oidipa, napadení Théb jejich bratrem, zákaz pochování

2. Kolize

Děj se zamotává, Kreontovi oznámí skutečnost, že jeho synovec byl i přes zákaz pochován

3. Krize

Antigona chycena při činu, král nevyslyší prosby Ismeny, nechá jí zazdít i přes odpor vlastního syna, snoubence Antigony

4. Peripetie

Nečekaný zvrat - Kreon se zalekne proroctví věštce a přikáže Antigonu osvobodit

5. Katastrofa

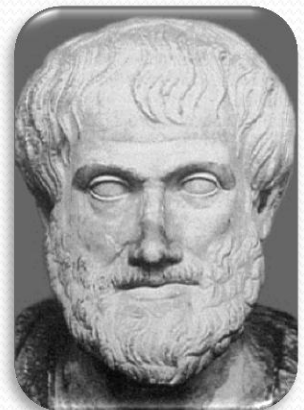
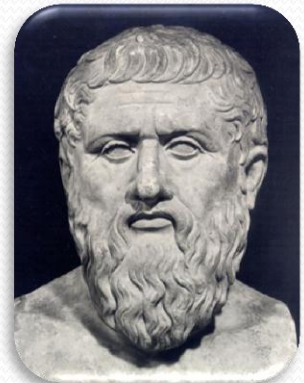
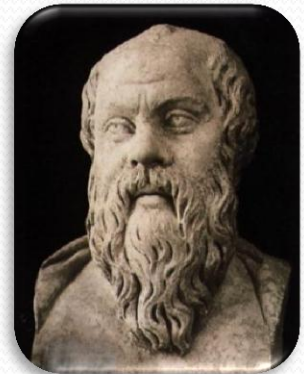
Řetězec smrtí - jeho syn, Antigona, manželka jsou mrtví, král zešílí

Attické období - próza

- **Filosofie:**

- *Sokrates*: nenapsal **žádné dílo**, dovídáme se o něm díky jeho žákům (např. Platón), zabýval se společenskými otázkami, vědění získával díky **rozhovoru**
- *Platón*: jeho žákem byl *Aristoteles*, založil filozofickou školu **Akademií**, učení o idejích (předobrazy všeho, co existuje, nejvyšší ideou je idea dobra), opět forma dialogů
- *Aristoteles*: vychovatel *Alexandra Makedonského*, věnoval se systematickému pozorování přírody (zakladatel zoologie, botaniky, anatomie, psychologie, logiky);
  - díla: **Metafyzika**, **Rétorika** (základní text pro řečnictví na mnoho staletí), **Poetika** (zabývá se žánrem tragédie)

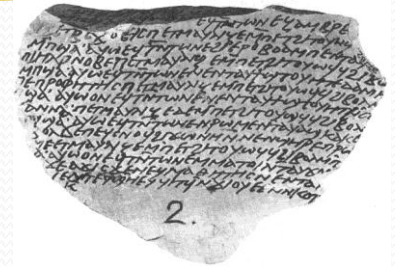
Helenistické období

- 4. až 1. století před naším letopočtem
  - Kosmopolitismus zvyšoval zájem o soukromý život, rozvoj exaktních věd (Archimedes, Euklides)
  - **Kalokagathie** – starověký ideál krásy (fyzické i duševní)
-
- Ze svobodných občanů se stávali poddaní (makedonské výpady), **úpadek řecké kultury**
  - Nový žánr – **nová komedie** (chybí politická satira, rozvíjí se dialogy, ustálené typy postav)
    - *Menandros* – Škarohlíd (komedie)

Opakování

- Jaké znaky nese antická a všechny ostatní starověké literatury?

Převaha neumělecké literatury, témata zahrnují vznik světa, střety s bohy, morální dilemata, mýtická vyprávění

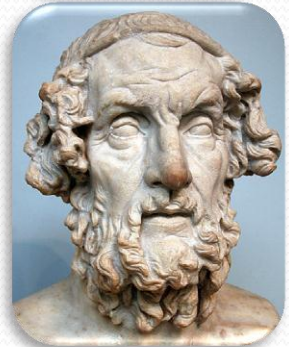

- Jak je vymezena řecká antická literatura?

Časově – 8. – 1. stol.př.n.l., místně – území dnešního Řecka, částí Itálie, kontinuitou – navázala na ní římská literatura

- Co je to epos? Jaké antické autory eposů znáš?

Veršované epické vyprávění s výpravným dějem, mnoha odbočkami, postavami (epická šíře); autoři: Homér (I+O), Vergilius (Aeneis)

- Do jakého období datujeme vznik dramatu? Co vše o řeckém dramatu víš? Jaké znáš autory a jejich díla?

Attické období (Řecko) – 5. až 4. stol. př.n.l. – oslavy boha Dionýsa, tragédie (Sofokles - Antigona, Euripides - Medea, Aischylos - Oresteia) a komedie (Aristofanes - Jezdci)

Zdroje obrázků

- <http://www.cesky-jazyk.cz/zivotopisy/aischylos.html>
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Euripides>
- <http://filosofia.laguia2000.com/filosofia-griega/el-alma-en-platon>
- <http://leccos.com/index.php/clanky/aristoteles-ze-stageiry>
- http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Sophocles_Musei_Capitolini_MC560.jpg
- <http://www.komenskeho66.cz/materialy/dejepis/69.html>
- <http://files.starovekyrim.webnode.cz/200000001-34d6135do2/romulus2.jpg>
- http://wikitravel.org/en/File:Colosseum,_Rome.JPG